

OBJEM

Bralno razumevanje na preizkušnji

Urednik: dr. Tomaž Petek

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

OBJEM

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

Projekt *OBJEM – Ozaveščanje, Branje, Jezik, Evalvacije, Modeli* (2016–2022). Cilj projekta je dvig bralne pismenosti in razvoj slovenščine na celotni vertikali vzgojno-izobraževalnega procesa, tj. od vrta do srednjih šol.

Več informacij o projektu: <https://www.zrss.si/projekti/projekt-objem/>.

Monografija je nastala v okviru projekta OBJEM, 2016–2022 (vodja projekta: dr. Sandra Mršnik)

Bralno razumevanje na preizkušnji

Urednik: Tomaž Petek

Recenzentki: Polonca Šek (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)
Milena Kerndl (Zavod RS za šolstvo)

Založila: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Za založnika: Janez Vogrinc, dekan

Izdajateljica: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Soizdajatelj: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Oblikovna zasnova ovitka: Simon Kajtna

Oblikovanje in priprava: Igor Cerar

Fotografije in grafična priprava: Avtorji prispevkov

Dostopno na: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/>

Vrsta publikacije: E-knjiga

Izdaja: Prva elektronska izdaja

Izdano: Ljubljana, oktober 2022

Publikacija je brezplačna.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 127474691
ISBN 978-961-253-299-4 (PDF)

KAZALO

Predgovor: Monografiji na pot ...	I
<i>Tomaž Petek</i>	
Test bralne učinkovitosti osnovnošolcev	5
<i>Nika Jenko in Mojca Lipec Stopar</i>	
Bralna učinkovitost petošolcev in osmošolcev: kaj nam o tem povedo rezultati uporabe testa hitrega branja	41
<i>Mojca Lipec Stopar in Nika Jenko</i>	
Besedišče učencev 5. razreda	69
<i>Alenka Rot Vrhovec</i>	
Vpogled v razumevanje besedišča učencev 8. razreda	97
<i>Tomaž Petek</i>	
Preverjanje skladijske zmožnosti učencev 5. in 8. razreda	129
<i>Darija Skubic</i>	
Bralno razumevanje učencev 5. in 8. razreda	161
<i>Lara Godec Soršak</i>	
O avtorjih	181
Stvarno in imensko kazalo	185

PREDGOVOR: MONOGRAFIJI NA POT ...

Projekt OBJEM (2016–2022), ki sta ga financirali Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada, se je zavzemal za dvig bralne pismenosti in razvoj slovenščine po celotni vertikali vzgojno-izobraževalnega procesa, tj. od vrtca do srednjih šol. Na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani smo kot konzorcijski partnerji projekta razvili preizkus bralnega razumevanja za petošolce in osmošolce. Razdelili smo ga na štiri dele: 1) test hitrega branja; 2) test besedišča; 3) test jezikovne (skladenjske) zmožnosti; 4) test bralnega razumevanja. Test hitrega branja je namenjen učiteljevemu hitremu vpogledu v učenčevo zmožnost branja s poudarkom na učinkoviti tehniki branja, ki jo predstavljajo ustrezna hitrost branja, natančnost in razumevanje. V njem za ta namen uporabljamo več kratkih besedil, ki jih mora učenec v omejenem času čim hitreje tiho prebrati in v vsakem besedilu poiskati ter prečrtati besedo, ki je glede na sobesedilo neustrezna. Test besedišča je namenjen učiteljevemu hitremu vpogledu v učenčevo razumevanje besedišča z vseh področij, ki naj bi ga petošolci/osmošolci razumeli. V testu je v ta namen uporabljenih 30 kratkih besedil, ki jih mora učenec prebrati, nato pa med ponujenimi odgovori izbrati najustreznejšo razlago pomena podčrtane besede ali besedne zveze iz besedila. Test skladenjske zmožnosti je namenjen učiteljevemu hitremu vpogledu v učenčevo skladenjsko zmožnost s poudarkom na različnih skladenjskih razmerjih (npr. vzročno, posledično, pogojno, namerno). Test bralnega razumevanja pa je namenjen preverjanju učenčeve zmožnosti učinkovitega branja daljšega besedila z razumevanjem.

V sklopu obširne raziskave, ki smo jo izvedli na 17 osnovnih šolah po vsej Sloveniji na vzorcu več kot 650 petošolcev in več kot 650 osmošolcev, ter pregleda obsežne tuje in domače literature je nastalo šest znanstvenih prispevkov, združenih v to monografijo, ki smo jo poimenovali Bralno razumevanje na preizkušnji.

Dr. Nika Jenko in dr. Mojca Lipec Stopar ugotavljata, da ima učitelj pomembno vlogo pri prepoznavanju učencev s težavami na področju branja. V prispevku z naslovom Test bralne učinkovitosti osnovnošolcev predstavljata proces oblikovanja in značilnosti testa hitrega branja, posebej namenjenega za učiteljevo uporabo pri delu z učenci višjih razredov. Ta test je uporaben predvsem pri prvem koraku nudenja pomoči učencu pri branju. Avtorici sta določili tudi orientacijske vrednosti, dosežene na tem testu, ki so namenjene učiteljevemu vrednotenju dosežkov branja pri učencih.

Dr. Mojca Lipec Stopar in dr. Nika Jenko v drugem prispevku, ki sta ga oblikovali v soavtorstvu in ga naslovili Bralna učinkovitost petošolcev in osmošolcev: kaj nam o tem povedo rezultati uporabe testa hitrega branja, navajata, da je razvoj bralne pismenosti dolgotrajen proces razvijanja različnega znanja, spretnosti in odnosov, v katerem pa niso vsi učenci enako uspešni. V prispevku predstavljata rezultate uporabe testa hitrega branja in nekatere primerjave rezultatov tega testa med različnimi podskupinami, ki sta jih oblikovali na osnovi dodatnih informacij o učencih v vzorcu. Opisni statistični pokazatelji kažejo na precejšnjo raznolikost rezultatov v obeh starostnih skupinah.

Dr. Alenka Rot Vrhovec se je v prispevku z naslovom Besedišče učencev petega razreda osredinila na poznavanje besedišča učencev petega razreda osnovne šole ter na povezanost tega z uspešnostjo učencev pri branju ter učnih predmetih slovenščina, matematika in družba. Rezultati raziskave so pokazali, da imajo fantje v povprečju slabše rezultate od deklet. Učenci, katerih prvi jezik ni slovenščina, in učenci, ki imajo dodatno strokovno pomoč pri branju, pri testu besedišča dosegajo v povprečju slabše rezultate kot učenci, katerih slovenščina je prvi jezik, poleg tega imajo slabšo povprečno oceno branja ter oceno iz slovenščine, matematike in iz družbe.

Dr. Tomaž Petek v prispevku z naslovom Vpogled v razumevanje besedišča učencev 8. razreda osnovne šole ugotavlja, da je ustrezno besedišče posameznika, ki predstavlja znanje o besedah in njihovem pomenu, osnova za razvoj njegove sporazumevalne zmožnosti, ta pa je eden izmed temeljnih ciljev pouka slovenščine v osnovni šoli. Obseg besedišča učencev

je osnovni pokazatelj njihovega bralnega razumevanja oziroma bralne pismenosti. Različni statistični izračuni v raziskavi so med drugim pokazali, da imajo dekleta obširnejše besedišče kot fantje. Med spoloma obstaja tudi razlika v oceni branja. Povprečna ocena branja pri fantih je bila 3,61, pri dekletih pa 4,07. Prispevek ponuja tudi nekatera priporočila za delo v razredu, predvsem za učitelje vseh predmetov 3. vzgojno-izobraževalnega obdobja, s ciljem izboljšanja besedišča pri učencih ob koncu osnovne šole.

Dr. Darija Skubic je v prispevku z naslovom Preverjanje skladišne zmožnosti učencev 5. in 8. razreda prikazala segment jezikovnega testiranja, in sicer preverjanja skladišne zmožnosti petošolcev in osmošolcev. Cilj raziskave je bil preveriti, ali oz. v kolikšni meri spol, učiteljeva ocena branja in jezik (prvi ali drugi oz. tuji jezik) vplivajo na rezultate petošolcev in osmošolcev na testu iz skladišne 1 in skladišne 2. Rezultati so pokazali, da spol in ocena branja ter jezik statistično pomembno vplivajo na rezultate petošolcev in osmošolcev pri testu skladišne zmožnosti.

Dr. Lara Godec Soršak pa je v prispevku z naslovom Bralno razumevanje učencev 5. in 8. razreda predstavila test bralnega razumevanja, pri čemer se je osredinila na izhodišča za njegovo zasnovu in sestavo, nato pa je predstavila še rezultate raziskave. Ti so med drugim pokazali, da so učenke pri tem testu dosegle boljše rezultate kot učenci, prav tako so se pokazale statistično pomembne razlike med učenci glede na slovenščino kot prvi jezik in potrebno dodatno strokovno pomoč pri branju. Med testom bralnega razumevanja in učiteljevo oceno učenčevega branja ter med testom bralnega razumevanja in zaključno oceno pri slovenščini obstaja pozitivna korelacija, zato je pomembno, da učenci pravočasno usvojijo bralno tehniko in da jih motiviramo za branje.

Pregled obširne tuje in domače znanstvene literature, ki ga prinaša ta monografija, in izsledki raziskave, ki odražajo trenutno stanje pri učencih, vključenih v vzorec, dajejo spodbudo za izboljšanje šolske prakse in smernice za kakovostno poučevanje pri vseh predmetih z namenom dvigniti bralno pismenost učencev na najvišjo mogočo raven.

Urednik:
Tomaž Petek

